

ВІДГУК

офіційного опонента доктора юридичних наук, професора Христинченко Н.П. на дисертацію Жукова Сергія Вікторовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення доброчесності суддів: проблеми теорії та практики», подану на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Рівень довіри українського суспільства до судової влади залишається катастрофічно низьким протягом багатьох років. Судова реформа, розпочата у 2016 році, мала на меті кардинально вплинути на таку ситуацію, і сьогодні ми маємо певні позитивні результати здійснених змін. Прийняття нової редакції Закону України «Про судоустрій і статус суддів» сприяло подоланню тенденції корпоратизації судів, оскільки можливість стати суддями отримали адвокати, науковці, і навіть патентні повірені. Позитивні результати від цих реформ ми вже бачимо на прикладі Верховного Суду.

Разом з тим, проходження суддями кваліфікаційного оцінювання, одним із критеріїв якого є доброчесність, вже викликало багато проблем, обумовлених недосконалістю правового забезпечення вказаного оцінювання та прогалинами у правовому статусі Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та Громадської ради доброчесності. Наслідками цих проблем є періодичні конфлікти між вказаними органами, а також численні судові оскарження дій вказаних органів з боку суддів та кандидатів на посади суддів.

Вказане свідчить про актуальність та своєчасність дисертаційного дослідження С.В.Жукова.

Обґрунтованість і достовірність результатів дисертаційного дослідження. Як свідчить аналіз дисертації С. В. Жукова, сформульовані ним мета та завдання дисертаційного дослідження, обрані методи дослідження, використана теоретико-методологічна та емпірична база дозволили у повній мірі отримати обґрунтовані та достовірні результати. Мета дисертаційного дослідження полягала в тому, щоб на основі комплексного аналізу доктринальних та методологічних джерел, адміністративно-правових актів та практики їх реалізації, зарубіжного досвіду сформулювати концепцію адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів, охарактеризувати сутність та елементи адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності суддів, визначити шляхи удосконалення адміністративно-правових актів у досліджуваній сфері. Для досягнення поставленої мети в дисертації було поставлено та вирішено такі основні завдання: охарактеризувати етичні стандарти професійної діяльності як предмет адміністративно-правового забезпечення; з'ясувати сутність методології дослідження феномену доброчесності; простежити генезу розвитку категорії «доброчесність» в адміністративному законодавстві та в науці адміністративного права; охарактеризувати проблеми галузевої належності правовідносин у сфері забезпечення доброчесності суддів; виокремити телеологічні та структурні аспекти адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів; охарактеризувати принципи адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів; визначити особливості об'єкта та суб'єктів адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів; з'ясувати адміністративно-правові засоби забезпечення доброчесності суддів та їх застосування у судовій практиці; запропонувати класифікацію адміністративно-правових актів у сфері адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів; простежити розвиток міжнародно-правового регулювання забезпечення

добročесності суддів; визначити особливості генези правового забезпечення добročесності суддів держав англосаксонської правової системи; охарактеризувати основні напрями розвитку правового забезпечення добročесності суддів держав континентальної правової системи; охарактеризувати адміністративно-правові аспекти добročесності суддів в тоталітарних і демократичних державах; з'ясувати сутність імплементації зарубіжного досвіду як засіб підвищення ефективності судової реформи в Україні; визначити шляхи розвитку адміністративно-правового забезпечення добročесності суддів; охарактеризувати адміністративно-правові аспекти захисту персональних даних суддів; висвітлити правову природу етичних кодексів та їх роль у системі адміністративно-правового забезпечення добročесності суддів; охарактеризувати удосконалення адміністративно-правового регулювання добročесності представників системи публічної влади як умову забезпечення добročесності суддів; визначити роль адміністративного права у формуванні високого рівня інтолерантності до корупції.

Методологічною основою дослідження стали сучасні загальні та спеціальні методи наукового пізнання. Їх застосування дозволило дослідити поставлені автором проблеми в єдності їх соціального змісту і юридичної форми. Цілком обґрунтовано було використання автором методів дедукції та індукції, що дало змогу охарактеризувати етичні стандарти професійної діяльності як предмет адміністративно-правового забезпечення та з'ясувати сутність методології дослідження феномену добročесності (підрозділи 1.1, 1.2); методів аналізу та синтезу, які було застосовано для надання характеристики проблем галузевої належності правовідносин у сфері забезпечення добročесності суддів та виокремлення телеологічних та структурних аспектів вказаного виду адміністративно-правового забезпечення (підрозділи 1.4, 2.1); історико-правового методу, який було використано під час дослідження

простежити генези розвитку категорії «добročесність» в адміністративному законодавстві та в науці адміністративного права та розвитку міжнародно-правового регулювання забезпечення добročесності суддів (підрозділи 1.3, 3.1). У роботі також використовувалися структурно-функціональний метод, метод систематизації компаративно-правовий метод, метод правового моделювання та низку інших, сукупність яких дозволила отримати цілком достовірні та належним чином обґрунтовані результати дисертаційного дослідження.

Науково-теоретичне підґрунтя для виконання дисертації склали наукові праці фахівців у галузі філософії, загальної теорії держави і права, теорії управління та адміністративного права, інших галузевих правових наук, у тому числі й зарубіжних. Положення та висновки дисертації ґрунтуються на нормах Конституції України, законодавчих та підзаконних нормативно-правових актів, що визначають правові засади забезпечення добročесності суддів. Емпіричну основу дослідження складають практика діяльності Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Громадської ради добročесності, адміністративних судів у сфері кваліфікаційного оцінювання суддів та оскарження його результатів, звіти міжнародних організацій та органів публічної адміністрації України, політико-правова публіцистика та довідкові видання, що робить емпіричну базу дисертації особливо цінною.

Наукова новизна отриманих висновків і рекомендацій дисертаційного дослідження обумовлена тим, у дисертації на основі опрацювання теоретичних джерел та правозастосовної практики запропоновано концепцію адміністративно-правового забезпечення добročесності суддів та розроблено її адміністративно-правове підґрунтя. Заслугує на схвальну оцінку висновки автора, що етичні стандарти професійної діяльності можуть бути предметом адміністративно-правового забезпечення за наступних умов: а) якщо

певний вид професійної діяльності має ознаки соціальної значущості, а наслідки помилок та недоліків у здійсненні такої діяльності можуть негативно позначатися на рівні додержання прав і свобод людини і громадянина; б) якщо етичні вимоги, що висувуються до певного виду професійної діяльності, можуть бути вербалізовані та закріплені на рівні етичних кодексів або інших зводів моральних вимог до представників певної професійної групи; в) якщо можна виокремити аспекти поведінки професіоналів, які можуть бути підтвержені двома незалежними спостерігачами, на основі однієї методики і при цьому результати оцінювання не будуть мати значних відмінностей; г) якщо реалізація етичних стандартів базується на публічному інтересі і охоплює діяльність суб'єктів адміністративно-правових відносин; г) якщо за порушення етичних стандартів можуть бути застосовані заходи юридичної відповідальності.

Викликає інтерес запропонована автором на підставі термінального аналізу категорії «добročесність» в адміністративному законодавстві та науці адміністративного права періодизацію її розвитку, яка включає чотири етапи.

У роботі досить переконливо обґрунтовано, що адміністративні відносини із забезпечення добročесності суддів у широкому аспекті включають формування публічною адміністрацією та інститутами громадянського суспільства умов запобігання корупції; внутрішньоорганізаційні управлінські відносини, що складаються в процесі діяльності, пов'язаної з кваліфікаційним оцінюванням суддів, реалізацію повноважень, делегованих державою спеціальній недержавній інституції – Громадській раді добročесності, реалізацію юрисдикції адміністративних судів щодо поновлення порушених прав суб'єктів та об'єктів адміністративно-правового забезпечення добročесності суддів.

До позитивних моментів дисертаційної роботи слід також віднести те, що автором сформульовано власне розуміння мети адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів, яка включає стратегічний та тактичний рівні, і обумовлює спрямованість та структуру адміністративно-правового механізму її реалізації; запропоновано дефініцію принципів адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів як закріплених у Конституції та законах України концептуальних засад визначення їх відповідності етичним стандартам здійснення правосуддя та формування моделі їх бажаної поведінки, яка відповідала б поставленим перед ними завданням та запропоновано їх класифікацію за критерієм сфери правового регулювання; здійснено класифікацію суб'єктів адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів, яких за функціональним критерієм можна розділити на чотири групи: а) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення, до компетенції яких належить визначення законодавчих засад доброчесності суддів та засвідчення юридичного факту призначення судді на посаду (Верховна Рада України; Президент України); б) суб'єкти адміністративно-правового забезпечення, до повноважень яких належить формування персонального складу інституцій, які безпосередньо здійснюють оцінювання доброчесності суддів (Вища рада правосуддя, Рада суддів, Вища кваліфікаційна комісія суддів України); в) інституції, які безпосередньо здійснюють оцінювання доброчесності суддів (Вища кваліфікаційна комісія суддів, Громадська рада доброчесності); г) органи публічної адміністрації, на яких покладено обов'язок створювати умови для подолання впливу корупції на систему державної влади в Україні (Кабінет Міністрів України, Національне агентство з питань запобігання корупції, Міністерство юстиції України, Міністерство освіти і науки України, інші центральні органи виконавчої влади).

Перелік результатів дисертаційного дослідження, які характеризуються високим рівнем наукової новизни та належним чином обґрунтовані, може бути продовжений.

Практичне значення одержаних результатів. Сформульовані в дисертації положення використані у: науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження проблем адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів (акт впровадження Міжрегіональної Академії управління персоналом від 29 січня 2019 року); правотворчості – для підготовки змін і доповнень до адміністративно-правових актів, які регулюють відносини у сфері забезпечення доброчесності суддів; правозастосовчій діяльності – для удосконалення запобігання корупції у системі публічної влади України (акт впровадження Інституту права та післядипломної освіти Міністерства юстиції України від 23 січня 2019 року); навчальному процесі – при підготовці підручників і навчальних посібників з дисциплін «Адміністративне право», «Судові і правоохоронні органи» та інших дисциплін адміністративно-правового характеру, а також при проведенні занять з цих дисциплін (акт впровадження Міжрегіональної Академії управління персоналом від 5 січня 2019 року). Про високий рівень практичної значущості отриманих С.В.Жуковим результатів свідчить наявність достатньої кількості актів впровадження у наукову, педагогічну та практичну діяльність.

Повнота викладення матеріалів в публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Висновки та пропозиції автора за результатами дослідження викладені у тридцяти шести наукових працях автора, серед яких: одноосібна монографія; вісімнадцять наукових статей, опублікованих у фахових наукових виданнях України з юридичних наук, сім статей в іноземних фахових наукових виданнях; десять тез у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій і круглих столах. Автореферат відповідає змісту дисертації та оформлений відповідно до встановлених МОН

України вимог.

Разом з тим дисертаційне дослідження не позбавлено окремих недоліків та суперечностей, а також положень, які потребують додаткових пояснень.

По-перше, у роботі спостерігається певне порушення логіки наукового дослідження під час визначення структури та елементів механізму адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів. У розділі 2, який носить назву «Характеристика адміністративно-правового механізму забезпечення доброчесності суддів» дисертант, відповідно до класичного розуміння структури вказаного механізму, розглядає мету, об'єкт, предмет, суб'єктів, адміністративно-правові засоби та адміністративно-правові акти у досліджуваній сфері. Проте з незрозумілих причин адміністративно-правові відносини, які також є невід'ємним елементом адміністративно-правового забезпечення, розглянуто ним у підрозділі 1.4. На нашу думку, таке порушення архітектоніки роботи дещо знижує цілісність сприйняття вказаного механізму.

По-друге, у дисертації недостатньо уваги приділено питанням взаємодії між Вищою радою правосуддя та Вищою кваліфікаційною комісією суддів. Вважаємо, приділення уваги вказаним питанням дозволило б збагатити зміст дисертаційного дослідження.

По-третє, дещо спірною уявляється теза щодо необхідності покладення на суддів відповідальності за захист своїх персональних даних (четвертий пункт наукової новизни «дістало подальшого розвитку»). На нашу думку, відповідальність за захист персональних даних несе перш за все держава, що знайшло своє закріплення у низці правових актів, зокрема, у Законі України «Про захист персональних даних».

По-четверте, спостерігається суперечність у запропонованій автором класифікації адміністративно-правових актів, якими

регламентується забезпечення доброчесності суддів, за критерієм функціонального призначення. Вказана класифікація включає наступні категорії: правові акти, в яких визначено основоположні засади оцінювання доброчесності суддів як фактору оновлення судової системи; правові акти, в яких визначено адміністративно-правовий статус суб'єктів адміністративно-правового забезпечення доброчесності суддів; правові акти, якими визначаються адміністративні процедури оцінювання доброчесності, з чим ми повністю погоджуємося. Проте четверта група актів уявляється дещо відірваною від контексту. До неї входять правові акти, якими визначаються гарантії додержання інформаційних прав, свобод та інтересів суддів у зв'язку з оцінюванням їх доброчесності. Отже, незрозуміло, а чому як класифікаційний критерій обрано саме інформаційні права, а, наприклад, не фінансові, економічні, соціальні та інші, які також теоретично можуть бути порушеними?

По-п'яте, у роботі спостерігається певна нерівномірність у розміщенні матеріалу за розділами. Так, розділ 1 займає менше 60 сторінок, а розділ 2 – більше 120 сторінок.

По-шосте, автору варто було більш детально розглянути питання процедур вибору громадських організацій, представники яких входять до Громадської ради доброчесності та, можливо, запропонувати заходи з підвищення прозорості вказаних процедур.

Вище наведені зауваження носять характер запрошення до подальшої дискусії та не впливають на високу оцінку проведеного автором дослідження.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю і достовірністю, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертантом наукових працях, а також за оформленням дисертація Жукова Сергія

Вікторовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення доброчесності суддів: проблеми теорії та практики» відповідає вимогам, які встановлені у пунктах 9, 10, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, і які висуваються до докторських дисертацій.

На підставі викладеного вважаю, що дисертація Жукова Сергія Вікторовича на тему «Адміністративно-правове забезпечення доброчесності суддів: проблеми теорії та практики» є завершеною науковою працею, в якій отримано нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують конкретну наукову проблему, яка має суттєве значення для науки адміністративного права. Автор дисертації на основі публічного захисту заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право.

Офіційний опонент –
професор кафедри
економічної безпеки
та фінансових розслідувань
Тернопільського національного
економічного університету,
доктор юридичних наук, професор

[Handwritten signature]

Н. П. Христинченко

Підпис:	<i>Н. П. Христинченко</i>
Засвірав:	<i>Тарасова Г. С.</i>
Зас. закл. та м. опубл.:	<i>[Signature]</i>